

Ds. N.H. Beversluisschool: het ongelofelijke verhaal

“Hoe verantwoord is die naam?”

In Gouda zwaaien in 1987 de deuren open van de reformatorische ds. N.H. Beversluisschool. Die naamgeving komt er niet zomaar en ook niet makkelijk. Waarom juist deze man? En wat betekent hij voor Gouda? Allerlei geschiedschrijvers hebben mooie verhalen over hem verteld; fantastisch en heel wonderlijk soms. Hij was respectabel predikant, zorgde breed voor ‘orde en tucht’ en was voorzitter van de luid bejubelde kerkelijke vereniging van 1907. Maar schrijvers waren soms drukker met beeldvorming dan met geschiedschrijving. Hun verwrongen beelden kunnen aardig zijn voor naam en faam van idolen en kerken, maar niet voor de ds. N.H. Beversluisschool. Die heeft recht op het complete verhaal van deze wonderlijke man, dat te vinden is in voor ieder toegankelijke notulenboeken.

Nicolaas Hendrik Beversluis ziet het levenslicht op 1 februari 1850 in Nieuw-Beijerland. Hij werkt als schoolmeester in Herkingen en begint in 1888 een zondagsschool in het Brabantse Rijswijk. In 1890 vraagt hij de ledeboeriaanse predikant David Janse om een kind te dopen. En in augustus houdt hij een soort preek, een oefening, in de ledeboeriaanse kerk in zijn thuisgemeente Nieuw-Beijerland, waar zijn familie woont en kerkt. Hij neemt in het voorjaar van 1893 een beroeping aan van het grote Middelburg. Zijn collega oefenaar is de vroegere smidsknecht Laurus Boone. De predikers trekken vaak samen op en komen elkaar in dit verhaal nogal eens tegen.

De bevestiger afgewezen (1898-1900)

Beversluis en Boone preken jaren achtereen en in 1895 komt voorzichtig het domineeschap van Beversluis op de agenda. Hij wordt in 1898 tot predikant

beroepen, naar goed ledeboeriaans gebruik voor alle zeventien verenigde gemeenten tegelijk en ds. David Janse, de enige predikant van die kerken, zal hem bevestigen. Beversluis accepteert de procedure en het beroep, maar bedankt heel plotseling. Hij vindt de procedure toch niet goed, en wil ook niet worden bevestigd door ds. Janse, die hem al eerder tot ouderling heeft bevestigd, maar niet in rechte lijn van ds. Ledebouer staat. Hij eist de vrije ds. Van der Velde, die wél in die lijn staat, maar de gemeenten al herhaaldelijk in de steek

heeft gelaten. Hij kiest voor de roomse opvatting van de apostolische successie en suggereert dat bij handoplegging een soort ambtsgenade overvloeit van de bevestiger naar de bevestigde. Hij werkt zijn standpunten uit in de vorm van een boekje, met een sneer naar Boone die zich eind 1899 in Terneuzen gewoon door Janse tot predikant laat bevestigen.

Omstreden bevestiging (1901)

Beverluis laat zijn grote gemeente Middelburg zomaar in de steek en vertrekt eind 1900 zonder beroeping of afscheidspraak naar wat sympathisanten in het kleine Moerkapelle. Die kerkenraad kiest hem direct tot ouderling en vraagt ds. Janse of de vrije ds. Van der Velde hem daar mag bevestigen. Dan zal het kerkverband ds. Janse en ds. Boone publiek moeten afvallen en dat gebeurt dus niet. Ook de dominees van de Gereformeerde Gemeenten onder het kruis staan niet in die linie en zijn bij Beverluis dus onwettig. Hij krijgt al gauw een gearrangeerd beroep van de vrije gemeente van Van der Velde, Rotterdam en wordt er volgens vooropgezet plan eind 1901 door Van der Velde tot predikant bevestigd. Hij voelt zich de enige, echte, ware en wettige afgescheiden predikant van Nederland. Hij stapt het kerkverband uit en laat collega ds. Boone alle ruim twintig gemeenten in z'n eentje bedienen, van Zeeland tot Drenthe, en een reeks gezelschappen erbij. Natuurlijk ver boven zijn krachten, terwijl Beverluis met zijn vrije tijd geen raad weet. Ds. Janse sterft in 1902 en Beverluis verschijnt blijkbaar niet op de begrafenis.

Terugkeer naar het kerkverband (1902-1903)

Beverluis gaat als tweede predikant van Rotterdam vrijbuiteren in vrije gemeenten, maar moet uiteindelijk ook eten. Hij probeert terug te keren naar het kerkverband en bezoekt in juni 1902 een classisvergadering als 'consulent' van Moerkapelle. Wat hij natuurlijk niet is. De weerstand tegen zijn aanwezigheid loopt zo hoog op, dat meerdere afgevaardigden boos willen weglopen, maar ds. Boone kan ze binnenhouden. De vergadering geeft hem niet meer dan preekbevoegdheid en Beverluis blijft buitenverbandse dominee. Dat is hem blijkbaar te weinig en hij probeert de weken erna scriba Van Lieburg de notulen te laten vervalsen door te noteren dat hij wél wettig predikant is, maar die weigert. Beverluis vormt ondertussen een samenraapsel van vrije gemeenten en wil in de zomer van 1903 uiteindelijk toch aansluiten. Hij moet dan ds. Boone erkennen als wettig predikant en toegeven dat zijn bevestiging en alle ellenden eromheen onnodig en verkeerd zijn geweest. Hij doet dat pas na dreiging met een kerkscheuring. Ds. Boone accepteert hem, maar, zoals hij aangeeft 'niet met een volkomen hart'. Hij weet dat Beverluis al twee jaar zit te stoken en heeft maar weinig geestelijke herkenning met hem.

Mentor van Remijn (1902-1907)

Beverluis gaat na zijn overkomst, najaar 1903, onverminderd door met collega Boone dwars te zitten. Hij gebruikt hiervoor als marionet zijn bekeerling ouderling Marinus Remijn, woonachtig in Sint Philipsland en timmerman van beroep. Remijn wordt in 1894 ouderling, maar de manier waarop is twaalf jaar later nog onderwerp van gesprek. Hij zet rond 1900 zijn 85-jarige collega ouderling Jan van der Vliet sterk onder druk om hem te laten preken. De classisnotulen van 26 juni 1901 verwoorden dat Van der Vliet 'door ouderdom en zwakheid des gemoeds meer heeft toegelaten als zijn gemoed hem wel veroorloofde'. Remijn brengt er

niets van terecht, maar de wankel kerkenraad kan de imponerende man niet stoppen. Consulent Boone, dan nog in Terneuzen, legt hem het zwijgen op en dat wordt hem niet in dank afgenomen. Remijn bedankt als ouderling en komt alleen nog in de kerk om te timmeren. Echter. Beversluis stimuleert hem om zijn improvisaties voort te zetten en regelt preekbeurten voor hem, vooral in het naburige Bruinisse en in zijn vrije Rotterdam. Hij gebruikt hem als pion en stroman tegen ds. Boone, die begin 1904 predikant van Sint Philipsland wordt, maar weinig stappen van timmerman Remijn, die de pastorie verbouwt.

Misleiden classisgemeenten (1903-1907)

Remijns voorgangerskansen zijn verkeken, maar Beversluis heeft lak aan kerkelijke regels en start een reeks illegale reddingsacties. Hij brengt Remijns voorgaan elk halfjaar ter sprake in zijn classis Zuid-Holland, van 1903 tot 1907, terwijl Remijn in die classis niet thuishoort. Hij introduceert hem twee keer als 'adviserend lid', terwijl Remijn geen ambtsdrager is, niets van kerkrecht weet en er niets te adviseren valt. Hij beseft dat Remijn ook in deze classis nooit preekconsent zal krijgen, maar blijft hem steunen, liegt op een synode dat hij al preekconsent heeft, en laat het onderzoek naar roeping en bekering op een geraffineerde manier elk halfjaar opnieuw uitstellen. Hij parkeert Remijns toelatingsgesprekken onder de schijn van ruzie met Boone. Dat gaat zo. Eerst durft Remijn zogenaamd het onderzoek niet aan (okt. 1903 en begin 1904), dán moet eerst een commissie worden benoemd (mei 1905), dán zijn er te weinig dominees aanwezig (okt. 1905), dán is de verhouding met ds. Boone niet goed (maart 1906), dán liegt Beversluis dat ds. Boone (die dan afwezig is) Remijn toch wil erkennen (sept. 1906), dán eist Beversluis een schriftelijke verklaring van Boone, dat hij de onenigheid vóór de volgende algemene vergadering heeft vereffend (maart 1907). Maar ds. Boone erkent Remijn niet, heeft niets te vereffenen, en belandt als onbetrouwbaar en onverzoenlijk man in de notulen. En ook in de verhalen van meerdere geschiedschrijvers, die de jarenlange beschamende gebeurtenissen veiligheidshave maar overslaan en Boone grif als hoofdschuldige aanwijzen van een schijnruzie die er niet is.

Remijn over de muur (1907)

De verklaring van ds. Boone komt er niet, een wettig onderzoek ook niet, maar Beversluis geeft niet op. Op de algemene vergadering van de ledeboerianen, 4 en 5 juni 1907, leest hij wat gefantaseerde nepnotulen voor, zogenaamd van kerkenraad, classis en algemene vergadering, die moeten bewijzen dat zijn protegé Remijn officieel en wettig als voorganger is toegelaten. De vergadering accepteert dat bedrog in goed vertrouwen en Remijn wordt na de vereniging van 1907 voorganger van Krabbendijke. Van elders ingeklommen, over de muur, maar dat hindert niet. Remijn wordt in de Gereformeerde Gemeenten rond 1913 minstens vier keer ongeschikt bevonden voor dominee en zijn proefpreken lopen direct na de start vast. Vooral Borssele moet niets van hem hebben. Hij wordt vreemd genoeg als lerend ouderling gehandhaafd en in 1923 na klachten over zijn levenswandel verbannen naar Oosterland, waar hij tot zijn dood blijft. Zo kan hij

langer dan 35 jaar kerkenraden, gemeenten, vergaderingen en vooral talloze zielen bedriegen voor de eeuwigheid. Dankzij geestelijke vader Beversluis.

Royeren vijf classisgemeenten (1903-1907)

Beversluis moet diezelfde jaren vanuit Rotterdam zo'n tien gemeenten in de classis Zuid-Holland bedienen. Maar minstens vijf kerkenraden blijven tegen zijn verwerpelijke bevestiging en dito levenswandel en laten alleen ds. Boone preken en sacramenten bedienen. Beversluis probeert ze daarom het kerkverband uit te werken: IJsselstein en Oudewater in 1903. Waddinxveen wordt herhaaldelijk geroyeerd, maar vergeefs. Zuidwolde en Genemuiden erkent hij simpel niet als gemeenten omdat alleen ds. Boone er welkom is. In zijn vroegere thuisgemeente Nieuw-Beijerland doopt Beversluis in 1906 twee kinderen en Boone negentien. De classis wil dat eerlijker verdelen, maar de doopouders blijven wachten op Boone. Begin 1904 staat Beversluis in Sint Philipsland op tweetal met Boone. Boone wordt met bijna alle stemmen gekozen en Beversluis zal hem, als grote verliezer en enige predikant, tóch moeten bevestigen. Dat beroep verloopt correct, volgens de kerkorde en met fiat van de Zeeuwse classis en de beide kerkenraden, maar Beversluis constateert zowaar 'onregelmatigheden'. Hij wil Boone 'voor de onderlinge vrede' dan wel bevestigen als diens kerkenraad de 'feilen' erkent. Zo staat het breedvoerig in de notulen. Wat die 'feilen' zijn, heeft nooit iemand geweten.

Voorzitter deputatenvergadering 1907

Dan volgt de alom geprezen vereniging van 1907. De kruisgemeenten dringen aan op verenigen en de ledeboeriaanse afgevaardigden gaan dat plan voorleggen aan hun kerkenraden. Ds. Kersten verzorgt de conceptbepalingen (uitgangspunten). Beversluis wordt voorzitter van een deputatenvergadering die de bepalingen tegen het licht houdt. Niet vanwege zijn gezag, want dat heeft hij nergens, maar omdat hij in Rotterdam een paar minuten lopen van ds. Kersten woont. Hij beweert ter vergadering dat de vereniging al definitief is, terwijl de afgevaardigden slechts de intentie hebben uitgesproken en kerkenraden en mansleden nog moeten beslissen. Hij nodigt stroman Remijn uit, die geen ambtsdrager is, terwijl hij de gerenommeerde lerend ouderling Cornelis de Jonge thuislaat. Remijn is goed geïnstrueerd en beweert dat Zuidwolde en Genemuiden geen gemeenten zijn, maar 'een familiezaak'. Die gemeenten hebben een te hoog 'Boone-gehalte' en moeten dus verdwijnen. Ook laat Beversluis een commissie vormen die afhakende kerkenraden tot verenigen moet dwingen. Terwijl kerkenraden niets verplicht zijn en het hoogste gezag in een gemeente vormen. Hij kent de verenigingsprocedure en het kerkrecht niet en zet zijn verwerpelijke domineesleventje ook als voorzitter gewoon door en voort.

Voorzitter vereniging 1907

Beversluis zit ook de vereniging van 1907 voor. Hij nodigt vijf classisgemeenten simpel niet uit, omdat ze alleen ds. Boone laten preken. Hij verhult die mysterieuze verdwijningen met minstens zo mysterieuze leugens dat ze te klein

zijn of niet meer bestaan. Zo is hij die gemeenten, na eerdere royementspogingen, in één keer allemaal kwijt. Het kan alleen maar meegenomen zijn, dat ds. Boone, de kernoorzaak van zijn probleem, de volgende dag uit eigener beweging afhaakt. Na een gespeeld drama zet hij handlanger Remijn als aanklager in. Die tovert als vanuit het niets -wonderlijk- een brief tevoorschijn, toont 'de dubbelhartigheid van ds. Boone' aan en helpt zijn broodheer betrokken en voorbeeldig om Boone vals te beschuldigen. Beversluis stelt voor om Boone direct te schorsen en benadrukt dat ook de blanco-stemmers hem niet mogen laten preken.

Dit chaotische verenigingsproces kenmerkt zich door onkunde van voorzitter Beversluis en misinterpretaties van afspraken en kerkorde. Hij is incompetent de vergadering te leiden, want een voorzitter hoort betrouwbaar, deskundig en onpartijdig te zijn. Hij blinkt vooral uit in het najagen van onvrede en onstichtelijkheden, terwijl hij zijn synodepreek durft houden over het najagen van 'hetgeen tot den vrede en hetgeen tot de stichting onder elkander dient' (Rom. 14). Die zo geroemde vereniging is een samengaan van stiekem geselecteerde gemeenten; geen vereniging in de ware zin van het woord en zeker niet naar de eis van Gods heilig Woord. Ook dit zogenaamde hoogtepunt eindigt weer met een debacle en een reeks al dan niet opzettelijke schandalen. Ook nu weer: dankzij Beversluis.

Houding ds. Boone

Belangrijke vraag is: hoe reageert ds. Boone hierop? Die is van alles goed op de hoogte, want hij kent de notulen van scriba en vriend Van Lieburg en moet vele jaren overal bittere verhalen aanhoren over Beversluis, Beversluis en Beversluis. Hij laat zich één keer over hem uit: als ds. Kersten hem bezoekt vanwege zijn afhaken. Dan zegt Boone desgevraagd 'dat het al begonnen was in het jaar 1895 en zoo doorgegaan onder een bedekking in te kruipen.' Anders gezegd: In 1895 komt Beversluis' predikantschap ter sprake en begint 'onder een bedekking' de teloorgang van de ledeboeriaanse gemeenten. Hij is een man van 'bedekking' en 'inkruipen' en instrueert zijn marionet vanuit achterkamertjes waar leugen en vriendjespolitiek regeren. Banden met Gods volk deren hem niet of heeft hij niet. Die heeft hij vooral met Remijn: zoete banden. Ds. Boone verzwijgt zijn naam en verwoordt zich meesterlijk: 1895. Meer niet. Grote mannen kunnen zwijgen.

En wat Gouda betreft nog dit. Ds. Boone preekt behalve in zijn meer dan twintig andere gemeenten, steevast drie of vier keer per jaar in lokaal Tot Heil des Volks in de Peperstraat. Terwijl Beversluis' enige betekenis voor Gouda is, dat hij de behoudende buurgemeente Waddinxveen, met veel bekeerde mensen, herhaaldelijk het kerkverband uitwerkt. Alleen om deze prestatie bestaat er dus een ds. N.H. Beversluisschool.

Beeld en werkelijkheid

Zo is de hoofdlijn van leven en werk van Beversluis. Deze gebeurtenissen zijn momentopnamen, vaak opgediept uit halfjaarlijkse vergaderingen, en het dagelijks leven zal vast meer nare verrassingen hebben gekend. Mooie dingen, gewone dingen, laten zich maar moeilijk ontdekken. Het beeld blijft al die jaren

stabiel. We zien in hem een macht- en statusbelust man die onophoudelijk van standpunt verandert, zich van meelopers bedient, het morele kompas voortdurend kwijt is en bar weinig interesse toont in het belang van zielen en in een bijbels en kerkelijk leven. Alles wat hem niet zint of onvoldoende eert, wordt aan de kant geschoven. Uit de bronnen blijken continue verschijnselen van onesthetisch en normoverschrijdend gedrag, van misleiding en vriendjespolitiek, van ziekelijke afkeer van orthodox bevindelijke gemeenten en van jaloersheid op hun onberispelijke prediker Boone, die overal grote achting geniet. Diens inschikkelijkheid en incasseringsvermogen doen het kerkelijk leven voor het oog nog vrij normaal verlopen, omdat hij alle intimiderende aanvallen als met een stalen gezicht doorstaat.

Het spreekt vanzelf dat Beversluis' preken leeg zijn. Mannen die vanuit achterkamertjes opereren, staan leeg op de preekstoel en vinden die leegten wel goed zo. Dat blijkt ook uit een analyse van zijn nalatenschap, zijn preken en zijn gedichten, die bar weinig voorstellen en die we van zo'n man nooit serieus kunnen nemen. Hij vertrekt enkele maanden na de vereniging naar Amerika, Paterson, onder de rook van New York. Nieuwe avonturen tegemoet.

Ten slotte

Het is schokkend dat Beversluis' biograaf ds. C. de Jongste van dit dramatische domineesgebeuren een succesverhaal heeft willen maken. Ook andere geschiedschrijvers schetsten geen eerlijk beeld. We zien vooral streng geselecteerde en gekleurde verhalen met hun idolen Beversluis en Remijn als vrome helden, en slachtoffer ds. Boone als boze dader. Blijkbaar zonder de gevolgen van hun valse getuigenissen te overzien. Ook dit catastrofale gevolg: de naam ds. N.H. Beversluisschool.

Directeur-bestuurder en schoolleider M.W. Aarnoudse liet inmiddels weten het verhaal voor kennisgeving aan te nemen.